

Bc. Tereza Mléčková

Architekt Zdeněk Kuna – Vybrané realizace a projekty 60. a 70. let

Oponentní posudek diplomové práce

Česká architektura po roce 1945 představuje téma, jehož rysy se v posledních letech výrazně probarvily a vyjasnily. Systematický zájem badatelů pomohl zachytit nejen architektonické portréty klíčových tvůrců či okolnosti vzniku jednotlivých staveb, ale rovněž komplikovanou sít dobových souvislostí, které pomáhají pochopit mimořádně složitou situaci architektů 50.-80. let. Klíčem k pochopení doby jsou vedle dobových pramenů i vzpomínky samotných aktérů, z nichž mnozí patřili či stále ještě patří mezi aktivní tvůrce, jichž se dobové zápasy dotýkají ve vší rozporuplnosti a plasticitě.

Zdeněk Kuna patří mezi architekty, jichž se badatelský zájem dotkl zatím spíše okrajově. Hlavním důvodem je bezpochyby jeho klíčová úloha v hierarchii minulého režimu, který mnohé „nepohodlné“ tvůrce naopak upozadil či zcela zlikvidoval. Přes toto „stigma“ se jeho stavby objevují ve všech klíčových syntézách a povědomí jeho významu nikdy zcela nepominulo. Mimochodem, domnívám se v této souvislosti, že autorčina poměrně trefná myšlenka o současných dějinách umění 2. poloviny 20. století jako o „dějinách paralelní kultury“ či „morálního vzdoru“ na architekturu zase tolik neplatí: vedle případných nerealizovaných projektů byly v popředí zájmu zejména stavby realizované, které nutně musely nějakým dobovým „sítím“ projít; i proto zde lze vysledovat poměrně silnou kontinuitu v hodnocení staveb i důrazu na jejich případnou zásadní roli.

Stejně jako v mnoha obdobných případech, i práce Terezy Mléčkové je nejen výsledkem vlastního bádání, ale i reflexí rozhovorů se samotným architektem, který mohl vysvětlit okolnosti jinak neznámé či nesrozumitelné. Takováto situace je pro historika výjimečná a zároveň zrádná: intenzivní vztah s tvůrcem může vést ke ztrátě odstupů a určitému vychýlení míry porozumění, obdivu nebo naopak kritiky. Zdá se mi, že autorka dokázala tímto prvním a možná nejzásadnějším úskalím projít poměrně se ctí. Zdeňka Kuna ctí a respektuje, avšak zároveň neztrácí odstup a kritický nadhled, týkající se architektury samotné.

Vlastním tématem práce je šest Kunových realizací, které jsou doplněny úvody o týkající se dobové architektonické situace a nástinu architekta života. Obě úvodní statě jsou zajímavé a přínosné. Vhled do kontextu dobové architektury se zaměřuje nejen na poměrně obvyklá témata jako je EXPO 58 či hlavní postavy 60. let, ale všímá si i tíživé proměny v 70. letech a okolností, které z nové situace vyplynuly. Architektův životopis je ozvláštněn informacemi, které mohl poskytnout jen tvůrce sám, a i díky nim se z běžného biografického záznamu stává poměrně plastický obraz, který vysvětluje zejména okolnosti jeho zrání a počátků vlastní tvorby.

Volba staveb je poměrně logická a po vysvětlení v závěru dává i poměrně smysl, jakkoli si myslím, že právě důvodům výběru a stanovení kritérií měla být věnována větší pozornost v úvodu práce. Jednotlivé „případové studie“ se snaží stavby představit nejen z hlediska historie, ale i současné reflexe, přičemž tyto úhly pohledy jsou někdy ne příliš šťastně promíchány. Velmi dobře jsou zpracovány budovy Strojimportu a Motokovu, které lze i s odstupem doby označit za Kunovy nejpřesvědčivější práce. Velmi zajímavý je v této souvislosti postřeh o výlučné Kunově pozici, která mu umožnila spolupráci se zahraničními dodavateli, díky které nemusel podstupovat martýrium každodenního boje s domácími dodavateli kvalitou jejich prací. (Jen na okraj – zdá se mi, že právě absence tohoto nepříjemného zápasu je vysvětlením určité „nesyrovnosti“ jeho staveb, která byla jinak typická téměř

pro všechny jeho současníky a která se – paradoxně!!! – z tvůrčího hlediska mnohdy ukázala jako životodárná..).

Oddíl novostaveb v historickém kontextu je poněkud nelogicky uvozen kapitolkou o Pražské památkové rezervaci, která souvisí jen s jednou z nich. Rozdílnost úloh i architektonických řešení zde dle mého soudu převažují nad autorkou zmiňovanými společnými znaky; sama analýza staveb je nicméně zdařilá a přesvědčivá (mimořádně zajímavou realizací je zejména vila v Miláně, která svým výrazem téměř evokuje neofunkcionalistické návraty, typické spíše pro architekturu o jedno či dvě desetiletí později). Dobře je zpracováno i nevděčné téma horského hotelu Horal, u nějž převažuje masivní hmota nad samotným architektonickým řešením. Jak autorka nicméně správně poznamenává, i zde lze nalézt kompozičně pozoruhodné partie, které se bohužel uplatňují spíše na méně exponovaných částech stavby.

Obecně lze konstatovat, že Kunovo dílo je v práci představeno dobře a vyváženě, přičemž mnohé informace a postřehy přinášejí nový pohled. Problematičtější je samotný závěr práce, který je z velké části spíše resumé již řečeného. Metoda „případových studií“ kterou autorka pro svou práci zvolila, musí být nicméně vždy opřena právě o syntetický závěr, který celou problematiku propojí a posune dále. I zde jsou cenné postřehy či myšlenky, avšak obecně se nemohu zbavit dojmu, že na něj zbylo méně času, než by bylo v takovémto případě třeba. I při „výběrové“ metodě staveb či témat je třeba dbát na dořčení souvislostí a zasazení do kontextu, který v tomto případě představuje zejména tvorba dalších významných architektů 60. a 70. let. Bez tohoto srovnání, ke kterému „typologický“ přístup výběru přímo vybízeli nelze v názoru na Kunovo dílo říci poslední slovo. Kritické zhodnocení pak bude třeba i v případě jeho „režimní“ role – pochopitelně nikoli v poloze černobílého hledání viny, ale spíše v porozumění dobovému mechanismu a jeho důsledkům, které zasáhly téměř celou oblast architektonické tvorby.

Přes tyto námitky mohu konstatovat, že práce Terezy Mléčkové je cenným příspěvkem k dějinám architektury druhé poloviny 20. století a že naplnila požadavky kladené na diplomovou práci. Z těchto důvodů ji rád doporučuji k obhajobě.

V Praze, dne 6.9.2015.

PhDr. Richard Biegel, Ph.D.